

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

NÁLEZ

Ústavného súdu Slovenskej republiky

V mene Slovenskej republiky

IV. ÚS 263/2024-24

Ústavný súd Slovenskej republiky v senáte zloženom z predsedu senátu Libora Duľu a sudcov Ladislava Duditša a Rastislava Kaššáka (sudca spravodajca) v konaní podľa čl. 127 Ústavy Slovenskej republiky o ústavnej sťažnosti sťažovateľky

zastúpenej advokátom JUDr. Pavlom Torňošom, Tomášikova 50/D, Bratislava, proti postupu Mestského súdu Bratislava II v konaní vedenom pod sp. zn. B3-16Pc/18/2019 takto

r o z h o d o l :

1. Postupom Mestského súdu Bratislava II v konaní vedenom pod sp. zn. B3-16Pc/18/2019 **bolo porušené** základné právo sťažovateľky na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky a podľa čl. 38 ods. 2 Listiny základných práv a slobôd a právo sťažovateľky na prejednanie jej záležitosti v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd.

2. Mestskému súdu Bratislava II **prikazuje**, aby v konaní vedenom pod sp. zn. B3-16Pc/18/2019 konal bez zbytočných prietáhov.

3. Sťažovateľke **priznáva** finančné zadosťučinenie **2 000 eur**, ktoré **je** Mestský súd Bratislava II **povinný** zaplatiť jej do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu.

4. Mestský súd Bratislava II **je povinný** nahradiť sťažovateľke trovy konania **713,96 eur** a zaplatiť ich jej právnomu zástupcovi do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu.

5. Vo zvyšnej časti ústavnej sťažnosti **nevyhovuje**.

O d ô v o d n e n i e :

I.

Ústavná sťažnosť sťažovateľky a skutkový stav veci

1. Sťažovateľka sa ústavnou sťažnosťou doručenou Ústavnému súdu Slovenskej republiky (ďalej len „ústavný súd“) 27. marca 2024 a prijatou na ďalšie konanie uznesením ústavného súdu

č. k. IV. ÚS 263/2024-15 z 28. mája 2024 domáha vyslovenia porušenia svojho základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) a podľa čl. 38 ods. 2 Listiny základných opráv a slobôd (ďalej len „listina“) a svojho práva na prejednanie záležitosti v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dohovor“) postupom mestského súdu v konaní vedenom pod sp. zn. B3-16Pc/18/2019 (ďalej len „napadnuté konanie“). Súčasne navrhuje, aby ústavný súd prikázal mestskému súdu konať v napadnutom konaní bez zbytočných prietáhov a priznal jej finančné zadosťučinenie 3 000 eur a náhradu trov konania.

2. Z ústavnej sťažnosti, jej príloh a zo zistení ústavného súdu vyplýva, že sťažovateľka sa návrhom doručeným 15. októbra 2019 Okresnému súdu Bratislava III domáha proti žalovanému priznania výživného manželke do rozvodu. Po realizácii súdnej reformy je konanie vedené na mestskom súde a do podania ústavnej sťažnosti nebolo skončené. Vo veci bolo nariadených niekoľko pojednávaní, a to 16. novembra 2021 (odročené z dôvodu práceneschopnosti právneho zástupcu), 14. júla 2022, 24. novembra 2022 (odročené z dôvodov na strane sudcu), 2. marca 2023, 27. novembra 2023, 9. mája 2024 a 27. júna 2024, na ktorom bolo meritórne rozhodnuté. Aktuálne je zo strany žalovaného podané odvolanie a spis zatiaľ nebol postúpený odvolaciemu súdu na rozhodnutie.

II.

Argumentácia sťažovateľky

3. V podanej ústavnej sťažnosti sťažovateľka namieta postup mestského súdu (do 31. mája 2023 postup okresného súdu, pozn.), ktorým došlo v napadnutom konaní k zbytočným prietahom, a tým aj k porušeniu jej v bode 1 označených práv. Poukazuje na to, že súd o jej návrhu ani po 5 rokoch od jeho podania meritórne nerozhodol a vo veci koná chaoticky a nesústreďene. Uvádza, že žalovaný bol viackrát vyzvaný, aby predložil listinné doklady, ktoré však nepredkladá, a súd akceptuje jeho pasivitu a neúčast' na pojednávaniach. Zdôrazňuje význam predmetu konania, keďže sa domáha určenia vyživovacej povinnosti, a dlhodobým konaním súdu je vystavená právnej neistote a odkázaná na pomoc tretích osôb, pokiaľ ide o zabezpečenie jej odôvodnených potrieb. Pri posudzovaní ujmy, ktorá jej vznikla, poukazuje na to, že bola počas manželstva vystavená zo strany žalovaného ekonomickej tiesni a nečinnosť súdu v napadnutom konaní sa negatívne dotýka nielen jej, ale aj jej maloletých detí.

III.

Vyjadrenie mestského súdu

4. Mestský súd vo svojom vyjadrení k ústavnej sťažnosti uviedol, že vec nie je skutkovo a právne zložitá, a pripustil (rovnako ako v odpovedi na sťažnosť sťažovateľky na prietahy v konaní podľa § 62 zákona č. 757/2004 Z. z. o súdoch a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov sp. zn. 1Spr/26/2024 z 28. marca 2024), že sťažnosť je čiastočne dôvodná vo vzťahu ku konaniu pred okresným súdom (obdobie od 15. októbra 2019 do 31. mája 2023). Uvedené platí aj pri zohľadnení zdržania v dôsledku opatrení v súvislosti s pandémiou COVID-19, keď vzhľadom na predmet konania s osobitnou prioritou v rozhodovaní je nesporné, že celková dĺžka konania sa zo všeobecného hľadiska javí ako neprimeraná. Ďalej mestský súd uviedol, že od 1. júna 2023, od kedy je vo veci príslušný konať, sú napriek opakovanej zmene

zákonného sudcu jednotlivé úkony v konaní vykonávané v primeraných lehotách (nariadený termín pojednávania na 16. október 2023, ktorý bol odročený na základe odôvodnenej a súdom uznanej žiadosti zástupcu manžela sťažovateľky na 27. november 2023; po prerozdelení veci 1. februára 2024 bol ďalší termín nariadený už 22. februára 2024 na 9. máj 2024). V čase podania vyjadrenia bolo pojednávanie odročené na 27. jún 2024 a predsedníčka mestského súdu vyjadrila presvedčenie, že je možné očakávať rozhodnutie vo veci za predpokladu riadnej súčinnosti účastníkov konania vo vzťahu k potrebnému doplneniu dokazovania. V závere uvádza, že požadovaná suma finančného zadost'učinenia je neprimeraná a neopodstatnená.

IV.

Posúdenie dôvodnosti ústavnej sťažnosti

5. Ústavný súd podľa § 58 ods. 3 zákona č. 314/2018 Z. z. o Ústavnom súde Slovenskej republiky a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) upustil od ústneho pojednávania, pretože po oboznámení sa s ústavnou sťažnosťou a so stanoviskom mestského súdu dospel k názoru, že od neho nemožno očakávať ďalšie objasnenie veci, a preto pristúpil k posúdeniu veci samej.

6. Podstatou ústavnej sťažnosti sťažovateľky je namietané porušenie základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných priet'ahov podľa čl. 48 ods. 2 ústavy a podľa čl. 38 ods. 2 listiny, ako aj práva na prejednanie záležitosti v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru postupom mestského súdu (do 31. mája 2023 okresného súdu, pozn.) v konaní, v ktorom sa ako manželka domáha priznania výživného do rozvodu.

7. Ústavný súd si pri výklade základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných priet'ahov garantovaného v čl. 48 ods. 2 ústavy osvojil judikatúru Európskeho súdu pre ľudské práva (ďalej aj „ESLP“) k čl. 6 ods. 1 dohovoru, pokiaľ ide o právo na prejednanie záležitosti v primeranej lehote, preto v obsahu týchto práv nemožno vidieť zásadnú odlišnosť (napr. II. ÚS 55/98, I. ÚS 132/03, IV. ÚS 105/07, IV. ÚS 90/2010).

8. Ústavný súd pri rozhodovaní o ústavných sťažnostiach namietajúcich porušenie základného práva podľa čl. 48 ods. 2 ústavy (to platí, aj pokiaľ ide o čl. 6 ods. 1 dohovoru, pozn.) vychádza zo svojej ustálenej judikatúry, v súlade s ktorou účelom základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných priet'ahov je odstránenie stavu právnej neistoty, v ktorej sa nachádza osoba domáhajúca sa rozhodnutia všeobecného súdu. Samotným prerokovaním veci na súde sa právna neistota osoby domáhajúcej sa rozhodnutia neodstraňuje. K stavu právnej istoty dochádza zásadne až právoplatným rozhodnutím súdu alebo iným zákonom predvídaným spôsobom, ktorý znamená nastolenie právnej istoty inak ako právoplatným rozhodnutím (m. m. IV. ÚS 221/04). Pre naplnenie práva zaručeného v čl. 48 ods. 2 ústavy nestačí, aby štátne orgány (napr. všeobecné sudy) vec len prerokovali, prípadne vykonali rôzne úkony (bez ohľadu na ich počet) a právoplatne nerozhodli (napr. I. ÚS 118/02).

9. Základnou povinnosťou súdu a sudcu je preto zabezpečiť taký procesný postup v súdnom konaní, ktorý čo najskôr odstráni stav právnej neistoty, kvôli ktorému sa účastník konania obrátil na súd so svojim návrhom.

10. Táto povinnosť súdu a sudcu podľa právnej úpravy účinnej od 1. júla 2016 je *expressis verbis* zakotvená ako základný princíp konania a vyplýva najmä z čl. 5 ods. 2 a čl. 12 Civilného mimosporového poriadku (ďalej len „CMP“). Podľa čl. 5 ods. 2 CMP súd postupuje z úradnej povinnosti na základe zákona na účely prejednávania a rozhodnutia veci tak, aby ochrana práv bola rýchla a účinná. Podľa čl. 12 CMP súd postupuje v konaní tak, aby vec bola čo najrýchlejšie prejednaná a rozhodnutá, predchádza zbytočným priet'ahom, koná hospodárne a bez zbytočného a neprimeraného zaťažovania účastníkov konania a iných osôb. Podľa § 30 CMP súd po začatí konania postupuje v súčinnosti s ostatnými subjektmi konania tak, aby bola vec v čo najkratšom čase prejednaná a rozhodnutá.

11. Pri posudzovaní otázky, či v súdnom konaní došlo k zbytočným priet'ahom v konaní, a tým aj k porušeniu základného práva podľa čl. 48 ods. 2 ústavy, v súlade so svojou doterajšou judikatúrou (IV. ÚS 74/02, III. ÚS 247/03, IV. ÚS 272/04), ústavný súd zohľadňuje tri základné kritériá, ktorými sú právna a faktická zložitosť veci, o ktorej súd rozhoduje, správanie účastníka súdneho konania a postup samotného súdu. V súlade s judikatúrou ESLP v rámci prvého kritéria ústavný súd prihliada aj na predmet sporu (povahu veci) v posudzovanom konaní a jeho význam pre sťažovateľa (I. ÚS 19/00, II. ÚS 32/02). Podľa uvedených kritérií posudzoval aj sťažnosť sťažovateľky.

12. Napadnuté konanie z právneho ani faktického hľadiska nevykazuje črty mimoriadnej zložitosti. Možno konštatovať, že ide o štandardnú a pomerne početnú súčasť rozhodovacej agendy všeobecných súdov, pričom k tejto problematike existuje v zásade ustálená judikatúra. Na tomto základe ústavný súd dospel k záveru, že právnou ani skutkovou zložitosťou veci nemožno ospravedlňovať doterajšiu dĺžku namietaného konania.

13. Zároveň je potrebné zdôrazniť, že vzhľadom na predmet napadnutého konania, ktorý má pre sťažovateľku zásadný význam, ide o vec, k prerokovaniu ktorej musí všeobecný súd pristupovať s osobitnou starostlivosťou, keďže jeho výsledok podstatne ovplyvňuje možnosti sťažovateľky riadne plniť svoje existenčné potreby. Povaha napadnutého konania preto podmieňovala prísnejšie hodnotenie jeho priebehu ústavným súdom z hľadiska, či v ňom došlo nečinnosťou alebo neefektívnou činnosťou k zbytočným priet'ahom (m. m. I. ÚS 419/2015, III. ÚS 72/2019).

14. V rámci posudzovania ďalšieho kritéria, a to správania sťažovateľky, ústavný súd konštatuje, že nezistil také skutočnosti, ktoré by prispeli k predĺženiu napadnutého konania a ktoré by bolo možné pripísať na jej ťarchu.

15. Ústavný súd napokon hodnotil samotný postup mestského súdu (do 31. mája 2023 okresného súdu) v napadnutom konaní, ktoré začalo v októbri 2019 a dosiaľ nebolo právoplatne skončené. Vychádzal pritom zo svojej konštantnej judikatúry, v zmysle ktorej zbytočné priet'ahy v konaní môžu byť zapríčinené nielen samotnou nečinnosťou všeobecného súdu, ale aj jeho neefektívnou činnosťou, teda takým konaním, ktoré nevedie efektívne k odstráneniu právnej neistoty účastníkov konania (II. ÚS 32/03, IV. ÚS 267/04, IV. ÚS 182/08).

16. Podľa názoru ústavného súdu mestský súd (predtým okresný súd) nezvolil v napadnutom konaní procesný postup smerujúci sústredene k urýchlenému odstráneniu stavu právnej neistoty, v ktorej sa sťažovateľka nachádza. Prvý termín pojednávania bol súdom nariadený až po dvoch

rokoch od podania návrhu na 16. november 2021 (bol odročený, pozn.) a reálne sa uskutočnil až po dvoch rokoch a deviatich mesiacoch (14. júla 2022). V posudzovanej veci je primárne neprehliadnuteľné, že konanie o určenie manželského výživného trvá už vyše päť rokov a mestský súd v ňom meritórne rozhodol až po štyroch rokoch a ôsmich mesiacoch, čo nemožno z ústavnoprávneho hľadiska akceptovať.

17. Vzhľadom na uvedené ústavný súd dospel k záveru, že postupom mestského súdu v napadnutom konaní došlo k zbytočným priet'ahom, a tým aj k porušeniu základného práva sťažovateľky na prerokovanie veci bez zbytočných priet'ahov podľa čl. 48 ods. 2 ústavy a podľa čl. 38 ods. 2 listiny, ako aj jej práva na prejednanie záležitosti v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru (bod 1 výroku tohto nálezu).

V.

Prikázanie vo veci konať a priznanie primeraného finančného zadosťučinenia

18. Podľa čl. 127 ods. 2 druhej vety ústavy v spojení s § 133 ods. 3 písm. a) zákona o ústavnom súde ak ústavný súd ústavnej sťažnosti vyhovie, môže prikázať, aby ten, kto porušil základné práva a slobody sťažovateľa svojou nečinnosťou, vo veci konal.

19. Vzhľadom na skutočnosť, že ústavný súd v napadnutom súdnom konaní zistil porušenie označeného základného práva sťažovateľky podľa čl. 48 ods. 2 ústavy a podľa čl. 38 ods. 2 listiny a práva podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru postupom mestského súdu, pričom v čase rozhodovania ústavného súdu nebolo napadnuté konanie právoplatne skončené, prikázal mu vo veci konať bez zbytočných priet'ahov (bod 2 výroku tohto nálezu).

20. Podľa čl. 127 ods. 3 ústavy ústavný súd môže svojím rozhodnutím, ktorým vyhovie sťažnosti, priznať tomu, koho práva podľa odseku 1 boli porušené, primerané finančné zadosťučinenie.

21. Cieľom primeraného finančného zadosťučinenia je dovŕšenie ochrany porušeného základného práva v prípadoch, v ktorých sa zistilo, že k porušeniu došlo spôsobom, ktorý vyžaduje poskytnutie vyššieho stupňa ochrany, nielen vyslovenie porušenia, prípadne príkaz na ďalšie konanie bez porušovania základného práva (IV. ÚS 210/04). Tak to je aj v prípade sťažovateľky, ktorá žiada priznať jej finančné zadosťučinenie 3 000 eur.

22. Pri určení primeraného finančného zadosťučinenia ústavný súd vychádza zo zásad spravodlivosti aplikovaných Európskym súdom pre ľudské práva, ktorý spravodlivé finančné zadosťučinenie podľa čl. 41 dohovoru priznáva so zreteľom na konkrétne okolnosti prípadu.

23. Zohľadňujúc predmet konania, jeho citlivý charakter a význam pre sťažovateľku vrátane charakteru, závažnosti a dĺžky priet'ahov spôsobených súdom, prihliadajúc aj na celkovú doterajšiu dĺžku konania, ale aj na skutočnosť, že krátko po podaní ústavnej sťažnosti bolo vo veci rozhodnuté, ústavný súd považoval za dôvodné priznanie finančného zadosťučinenia 2 000 eur (bod 3 výroku nálezu) a vo zvyšnej časti návrhu sťažovateľky nevyhovel (bod 5 výroku tohto nálezu).

VI. Trovy konania

24. Ústavný súd priznal sťažovateľke (§ 73 ods. 3 zákona o ústavnom súde) nárok na náhradu trov konania v celkovej sume 713,96 eur.

25. Pri výpočte trov právneho zastúpenia sťažovateľky ústavný súd vychádzal z vyhlášky Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky č. 655/2004 Z. z. o odmenách a náhradách advokátov za poskytovanie právnych služieb v znení neskorších predpisov [ďalej len „vyhláška“; § 1 ods. 3, § 11 ods. 3 a § 13a ods. 1 písm. a) a c) vyhlášky]. Základná sadzba tarifnej odmeny za jeden úkon právnej služby uskutočnený v roku 2024 predstavuje sumu 343,25 eur a režijný paušál sumu 13,73 eur (§ 16 ods. 3 vyhlášky). Sťažovateľke vznikol nárok na náhradu trov konania za dva úkony právnej služby (prevzatie a príprava zastúpenia a podanie ústavnej sťažnosti ústavnému súdu). Výsledná suma, ktorú ústavný súd priznal sťažovateľke ako náhradu trov právneho zastúpenia, tak predstavuje 713,96 eur (bod 4 výroku nálezu).

26. Priznanú náhradu trov právneho zastúpenia je mestský súd povinný uhradiť na účet právneho zástupcu sťažovateľky (§ 62 zákona o ústavnom súde v spojení s § 263 Civilného sporového poriadku) označenej v záhlaví tohto nálezu v lehote dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu.

27. Podľa čl. 133 ústavy toto rozhodnutie nadobúda právoplatnosť dňom jeho doručenia účastníkom konania.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu ústavného súdu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 10. decembra 2024

Libor Duľa
predseda senátu